

פרק 6 - חינוך והשכלה

מקורות והגדרות

כללי: כל נתוני התלמידים שמובאים בפרק זה מבוססים על עיבוד קובץ התלמידים העירוני, מעודכן לחודש נובמבר 2012.

לוח 1: גני ילדים, בתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים - ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט

- מקור הנתונים לגבי המוסדות**
- בתי-ספר על-תיכוניים וחינוך גבוה (אוניברסיטה ומכללות אקדמיות) - למ"ס.
  - ישיבות - משרד החינוך.
  - מעונות ילדים - הנהלת הארגונים: "נעמ"ת", "ויצ"ו" ו"אמונה".
  - בתי"ס פרטיים - הנהלות בתי-הספר.

הלוח מרכז את נתוני כלל מערכת החינוך בעיר בעשורים האחרונים, החל בשנת 1970. בשנים מסוימות חלו שינויים בהגדרות של המוסדות ושל דרגי החינוך, לכן יש לשים לב להשוואה בין השנים:

- בתי ספר יסודיים**
- בשנים 1970/71 ו-1980/81, הנתונים כוללים את מוסדות החינוך היסודי של כיתות א'-ח' ואת המוסדות לנערים עובדים (כיתות ה'-ח').
  - בשנים 1990/91 ואילך הנתונים כוללים רק את מוסדות החינוך היסודי של כיתות א'-ו'.

- בתי ספר על-יסודיים**
- בשנת 1970/71 הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט'), בתי-ספר התיכוניים, מוסדות החינוך העל-יסודיים ללימודי ערב ומוסדות החינוך המקצועי (ט'-י"ב+) העירוניים בלבד.
  - בשנת 1980/81 הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט'), את בתי הספר העל-יסודיים ומוסדות החינוך המקצועי (ט'-י"ב+) העירוניים בלבד.
  - משנת 2000/01 ואילך הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט') ואת בתי הספר העל-יסודיים השש-שנתיים (ז'-י"ב+) וכן כל מוסד שמעניק חינוך על-יסודי בין אם הוא עירוני, פרטי או אחר (משותף, חרדי וכו').

בשנת תשס"ו (2005/06), הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ערכה שינויים באופן הדיווח של נתוני המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו נכללו הנתונים של הסטודנטים והתארים של המכללות בעיר תל-אביב-יפו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני. היות שהתארים האקדמיים של המכללות האקדמיות אינם שונים מהתארים האוניברסיטאיים, הוחלט להציג את הנתונים של המכללות האקדמיות, שמעניקות תואר ראשון ושני מוכר, בנפרד מנתוני המוסדות העל-תיכוניים, שאינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים. בעקבות שינוי זה יש להיזהר בהשוואת הנתונים של שנתון 2007 ואילך לנתונים מקבילים משנתונים קודמים.

הנתונים על המכללות האקדמיות בעיר מתייחסים לסטודנטים הלומדים במוסדות הבאים:

א. מכללות אקדמיות:

- המכללה האקדמית ת"א-יפו
- המכללה האקדמית להנדסה בת"א
- המסלול האקדמי של המכללה למנהל - קמפוס ת"א (בתשע"א מוסד זה נסגר)

ב. מכללות לחינוך:

- מכללת לוינסקי לחינוך - כולל המדרשה למוסיקה
- מכללת סמינר הקיבוצים
- מכללת הוראת הטכנולוגיה מיסודה של המכללה למינהל

לוח 2: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

בשנתון 2011 מס' 50, בוצעו שינויים בלוח זה. הלוח במתכונתו החדשה מרכז את נתוני מערכת החינוך העירונית החל בשנת 1965/66, ומציג את הנתונים בדילוג של חמש שנים. יש לשים לב שהחל בשנת 2005/06 הנתונים כוללים גם את החינוך המשותף (ראה להלן). כמו כן, יש לשים לב שלוח 1 מציג את כל מערכת החינוך (ולא רק את החינוך העירוני ו/או המשותף, כפי שמוצגים בלוח 2).

מוסדות עירוניים, משותפים וחינוך מוכר שאינו רשמי (מוכש"ר)
- עד תשס"ב (2011/12) הנתונים לגבי החינוך העל-יסודי כללו רק בתי-ספר עירוניים. החל בתשס"ג (2012/13) הנתונים על החינוך העל-יסודי כוללים גם בתי-ספר משותפים (בבעלות עירונית ובבעלות פרטית/אחרת). החל בתש"ע (2009/10) בחינוך היסודי נכללים גם מוסדות החינוך המוכר שאינו רשמי - מוסדות חינוך דתיים/חרדיים המקבלים תקציבים עירוניים.

גני ילדים
- נכללים רק גני ילדים עירוניים, אשר בהם לומדים ילדים בגיל חובה - 5, גיל טרום חובה - 4 וגיל טרום-טרום חובה - 3.

דרגת הכיתה
- ברוב בתי-הספר היסודיים בעיר יש 6 דרגות כיתה (א'-ו'), אך ישנם גם בתי-ספר עם 8 דרגות כיתה (א'-ח'). באופן תקין מתקבלים בגיל 6 לדרגת כיתה א'.

- רוב בתי-הספר העל-יסודיים בעיר הם שש-שנתיים וכוללים כיתות ז'-י"ב, אך ישנם גם בתי-ספר שלוש שנתיים, הכוללים כיתות י'-י"ב וגם בתי-ספר ארבע-שנתיים, הכוללים כיתות ט'-י"ב. חלק מבתי-הספר העל-יסודיים כוללים גם כיתות י"ג ו-י"ד.
- בבתי מדרש למורים וגננות יש 3-4 דרגות כיתה.

כיתת חינוך מיוחד
- כיתה מיוחדת בבית-ספר רגיל, בה לומדים תלמידים שיש להם פיגור לימודי ניכר ו/או הפרעות התנהגות משמעותיות.

פיקוח
- ממלכתי עברי (מ"מ)
- ממלכתי דתי (ממ"ד)
- ממלכתי ערבי
- עצמאי (חרדי)

לוח 3: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוח 4: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, שפ"ח (השירות הפסיכולוגי חינוכי)

לוחות 5-18: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוח 19: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, היחידה לתכנון, הערכה ובקרה

כוח ההחזקה של התלמידים במערכת החינוך - המושג מתייחס ליכולת של מערכת החינוך לשמור על כלל התלמידים במוסדות השונים של המערכת עד לסיום לימודיהם במסגרות המתאימות להם. הנתונים נאספים ומנותחים ע"י היחידה לתכנון והערכה ובקרה של מינהל החינוך, התרבות והספורט.

הנתונים מתייחסים לקטגוריות הבאות:
- תלמידים שסיימו כיתה י"ב בבי"ס ספר עירוני ומשותף שש שנתית.
- תלמידים שסיימו את לימודיהם במסגרות אחרות: מסגרות לא עירוניות, פרטיות או מסגרות בלתי פורמליות ("הזדמנות שנייה").
- תלמידים שלא סיימו כיתה י"ב ונשרו ממערכת החינוך.

לוחות 20-21: משרד החינוך והתרבות

נתונים על מספר הניגשים ואחוז הזכאים לתעודת בגרות מתוך אתר האינטרנט של משרד החינוך, מתייחסים לתלמידי י"ב לאחר שניגשו למבחני הבגרות במועד ב' בשנה הרלוונטית.

לוחות 22-29: הלמ"ס

לוח 30: הלמ"ס, סקר כוח אדם שנתי

הנתונים בנוגע להשכלת תושבי העיר המוצגים מבוססים על סקרי כוח אדם שוטפים שמבצעת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

תיאור והסבר

1. כל מערכת החינוך

מספר התלמידים בכל מוסדות החינוך בעיר (עירוניים, משותפים ופרטיים), לא כולל לימודים על-תיכוניים ולימודים גבוהים אחרים, עמד בתשע"ג (2012/13) על כ-66,500 תלמידים. מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית (כולל בתי-הספר המשותפים וחינוך מוכר שאינו רשמי) על דרגיה השונים - גנים, בי"ס יסודיים ועל-יסודיים, עמד בתשע"ג (2012/13) על 58,025 תלמידים - מספר גבוה מזה שהיה בשנה"ל תשע"ב (2011/12) שעמד על 56,793 תלמידים (לוח 6.2).

בתשע"ג (2012/13) בגני הילדים העירוניים היו 12,875 ילדים, מספר גבוה יותר בהשוואה למספר הילדים בגני הילדים העירוניים בשנים קודמות. לאורך השנים, החל בתשכ"ו (1965/66), נרשמה מגמת עלייה במספר גני הילדים, במספר כיתות הגן ובמספר הילדים בגנים: אם בתשכ"ו (1965/66) היו 136 גני ילדים, 192 כיתות ו-6,565 ילדים, הרי שבתשע"ג (2012/13) עלה מספר הגנים ל-264 ובהם 435 כיתות וכאמור, 12,875 ילדים (לוח 6.2). יש לציין שבתשע"ג, על-פי החלטת ממשלת ישראל, נכנס לתוקף חוק חינוך חובה לילדים בגילאי 3-4. על-פי חוק זה המדינה אחראית לספק חינוך חנם לילדים בגילאי 3-4 בגני הילדים הציבוריים ועל כן על הרשות המקומית להיערך לקראת קליטתם של ילדים רבים שבעבר נמצאו במסגרות חינוך פרטיות.

בתשע"ב (2011/12) היו 45 מעונות ילדים של ארגוני הנשים (נעמ"ת, ויצ"ו ואמונה) ובהם היו כ-4,100 ילדים, בדומה לתשע"א (2010/11). באופן כללי מספר הילדים במסגרות הללו יציב לאורך השנים ללא שינויים גדולים (לוח 6.1).

החינוך היסודי עבר לאורך השנים שינויים רבים בנוגע למסגרות הלימוד שנכללו בו. לדוגמה, עד שנות ה-90 החינוך היסודי העירוני כלל את החינוך היסודי לנערים עובדים. כמו כן, הוא כלל את הכיתות ז' ו-ח', שבמהלך שנות ה-2000 הצטרפו למסגרת החינוך העל-יסודי. בשל עובדה זו לא ניתן להשוות את הנתונים לאורך תקופות ארוכות. עם זאת, משנות ה-2000 ההגדרה לא השתנתה ועל כן מתאפשרת ההשוואה בין השנים.

בשנים האחרונות חלה מגמת עלייה מתונה במספר התלמידים בחינוך היסודי: בשנת 2005/06 למדו בחינוך היסודי 23,573 תלמידים, בעוד שבשנת 2012/13 למדו 27,523 תלמידים, כלומר בין השנים הללו חלה עלייה של כ-17% (לוח 6.2).

בחינוך העל-יסודי, מאמצע שנות ה-70 (1975/76) חל צמצום במספר המוסדות, אך מספר הכיתות והתלמידים נשמר באופן יחסי ללא שינוי רב: בשנת 1975/76 היו 669 כיתות ו-18,129 תלמידים, ובשנת 2012/13 היו 658 כיתות שבהן למדו 17,627 תלמידים (לוח 6.2). יש לציין שהחל בתשע"ג (2003/04) הנתונים של בתי-הספר העל-יסודיים (בדרך כלל כיתות ז'-י"ב) מתייחסים הן למוסדות החינוך העירוניים והן למוסדות החינוך המשותפים (עירוניים ולא עירוניים).

מהנתונים שמתייחסים לכל מערך החינוך העל-יסודי (כולל מסגרות פרטיות, מסגרות של החינוך החרדי ומסגרות אלטרנטיביות אחרות) נמצא שמאז שנות ה-90 (לוח 6.1), מערך החינוך העל-יסודי הצטמצם בהדרגה - מ-28,208 תלמידים ב-1990/91 ל-20,453 בשנת 2011/12 (צמצום של כ-27%).

ביפו פועלים 4 בתי-ספר שאינם מוכרים ע"י משרד החינוך והתרבות, ולומדים בהם בעיקר בני מיעוטים. בבתי-ספר אלה למדו בתשע"ב (2011/12) 1,525 תלמידים בגילאי הגן, ובגילאי בית-הספר היסודי והעל-יסודי - מספר זה מצביע על ירידה קטנה במספר התלמידים (כ-7%) לאורך העשור האחרון מאז שנת תשס"א (2000/01) בה למדו במסגרת זו 1,635 תלמידים (לוח 6.1).

בבתייה"ס העל-תיכוניים בעיר שאינם מעניקים תואר אקדמי מוכר, למדו בתשע"ב 8,377 תלמידים במגוון מסלולי לימוד.

מאז שנות ה-70, מספר הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב במגמת עלייה - בשנת תשל"א (1970/71) היו 11,800 סטודנטים בעוד שבשנת תשע"ב (2011/12) היו 27,951 סטודנטים, סה"כ גידול של כ-137% (לוח 6.1). יש לציין שמגמת העלייה נמשכה עד שנת תשס"ה (2004/05), בה למדו באוניברסיטת תל-אביב 28,671 סטודנטים, ומשנת תשס"ו (2005/06) החלה ירידה מסוימת שנמשכה עד שנת תשס"ט (2008/09), בה למדו 25,143 סטודנטים. בתש"ע (2009/10) מגמה זו נעצרה ומספר הסטודנטים באוניברסיטה עלה ל-26,345 וכאמור, המשיך לעלות ל-27,951 בשנת תשע"ב (2011/12) (לוח 6.24).

במכללות האקדמיות בעיר המעניקות תואר אקדמי מוכר למדו בתשע"ב (2011/12) 10,526 סטודנטים, בדומה לשנה הקודמת (תשע"א-2010/11) אך נמוך מהשיא שנרשם בשנת תש"ע (2009/10) בה למדו כ-12,500 סטודנטים במכללות אלה (לוחות 6.25 ו-6.28).

2. מערכת החינוך העירונית

מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית על דרגיה השונים - גנים, ביי"ס יסודיים ועל-יסודיים, כולל בתי הספר המשותפים (לא כולל חינוך פרטי), עמד בתשע"ג (2011/12) על כ-58,000 תלמידים. מספר זה גבוה ב-2.2% ממספר התלמידים שנרשם בתשע"ב - כ-56,800 תלמידים (לוח 6.2).

ההוצאות בפועל לחינוך הפורמלי בתקציב הרגיל לשנת 2012 הסתכמו בכ-700.4 מיליון ש"ח (ללא פירעון מלוות), והן היוו כ-17.4% מסה"כ ההוצאות של העירייה. ההוצאות לחינוך ב-2012 גבוהות מההוצאות לשנת 2011, אז הסתכמו ההוצאות בכ-659.6 מיליון ש"ח (כ-16.6% מסה"כ ההוצאות של העירייה).

2.1 פרויקטים ונושאים חוצי מינהל החינוך:

מינהל החינוך, התרבות והספורט מפעיל פרויקטים רבים החוצים את כל דרגי החינוך בעיר, בתחומי החינוך, החברה והתרבות הבאים: א. רצף חינוכי; ב. תקשוב מערכת החינוך; ג. טיפוח הישגים לימודיים; ד. עידוד מעורבות חברתית בקרב תלמידים ובקרב הורים ואנשי חינוך; ה. העשרת הלומדים במסגרת שעות הלימודים ומחוצה לה; ו. טיפוח אקלים מיטבי; ז. חינוך לתרבות ולאומנות; ח. איכות הסביבה; ט. פיתוח סגלי הוראה.

גני ילדים - במהלך תשע"ג (2012/13) התקיימו ב-425 גנים עירוניים פרויקטים במגוון תחומים, כגון טיפוח הישגים לימודיים (תגבור לימודי שפה ומתמטיקה בדרום העיר), עידוד מעורבות חברתית (מפגשים בין ילדי הגנים עם בני היגיל השלישי), חינוך לתרבות ואומנות (חשיפת ילדי גן למוסיקה קלאסית), איכות הסביבה (הקמת גינות אקולוגיות בגני ילדים), וכן, במסגרת תקשוב בתי ספר חוברו כ-440 גני ילדים לענף אינטרנטי ליצירת סביבה ארגונית וחינוכית עדכנית ומתקדמת.

חינוך יסודי - במהלך תשע"ג (2012/13) התקיימו בחינוך היסודי פרויקטים במגוון רחב של תחומים: בתחום הלימודי, בכ-70 מוסדות חינוך בעיר המשיך מינהל החינוך בפיתוח "רצף יסודי - על יסודי" - יצירת רצף פדגוגי ורגשי במעבר מהחינוך היסודי לחינוך העל-יסודי, במקצועות הליבה (מתמטיקה, שפה, אנגלית ומדעים); בתחום טיפוח הישגים, המשיך מינהל החינוך בביצוע מיפויים בכ-60 מוסדות חינוך לכ-25,000 תלמידים, כבסיס לבניית תכניות עבודה ברמת הפרט, הקבוצה והכיתה; בתחום העשרת הלומדים הוקצו שעות לתגבור והעשרה, בהן השתתפו כ-25,000 תלמידים; בתחום עידוד המעורבות החברתית של התלמידים, בכ-60 בתי ספר בעיר ובהשתתפות כ-550 תלמידים נמשכה הפעלה של תכנית רב שנתית "מנהיגות צעירה", בדגש על תרומה ומעורבות בקהילה. כמו כן, ב-50 בתי ספר נמשך הפרויקט "איכות סביבה וקיימות", בדגש על חסכון במשאבים ומחזור. פרויקט תקשוב מערכת החינוך הקיף 42 בתי ספר יסודיים, במטרה ליצור סביבת הוראה ולמידה מתוקשבת.

חינוך על-יסודי - במהלך תשע"ג (2012/13) בחינוך העל-יסודי הופעלו תכניות ופרויקטים שונים: פיתוח רצף חינוכי - המשך טיפוח הקשר בין רכזי מקצועות הליבה בבתי ספר על-יסודיים ויסודיים,

וכן הפעלת פרויקט ייחודי ב-4 בתי ספר המתמקד בכתיבת עבודות חקר, ליצירת קשר בין תלמידי בתי ספר העל-יסודיים ויסודיים. בתחום טיפוח הישגים לימודיים הופעלו מגוון תכניות במטרה לשפר הישגים ולצמצם פערים לימודיים וחברתיים (פרויקט "כנפיים" לתלמידים בעלי קשיי למידה ולקויות למידה, המערך המסייע - הקצאת שעות לצורך תגבור לימודי של תלמידים בסיכון לימודי, הפעלת תכנית לימודים מיוחדת ב-21 כיתות בגרותיות להעלאת אחוז הזכאות לבגרות); בתחום העשרה הושם דגש על טיפוח זהות יהודית-ישראלית ודמוקרטית, בהשתתפות 7,000 תלמידים; בתחום החינוך לתרבות ואומנות הופעלו תכניות לטיפוח כתיבה (סדנת כתיבה – 'הזמנה לכתיבה') והלחנה - כתיבת יצירות מוסיקליות בהשראת שירי משוררים. גם בתחום מעורבות חברתית הופעלו תכניות שונות, כגון הכנה לצה"ל, מעורבות בקהילה בהשתתפות כ-3,000 תלמידי כיתות ז'-ט'. גם בחינוך העל-יסודי פעל פרויקט התקשוב העירוני ב-3 בתי ספר, במטרה להגדיל את מספר שיעורי הליבה המקוונים בחטיבות הביניים.

חינוך מיוחד - במהלך תשע"ג (2012/13), במוסדות החינוך הופעלו פרויקטים מגוונים. ב-24 גנים של החינוך המיוחד התקיים פרויקט לימודי ליצירת רצף פדגוגי במיומנויות יסוד ובכישורי החיים. כמו כן, ב-8 מוסדות של חינוך מיוחד עסקו בהטמעת רצף טיפולי הוליסטי לתלמיד משלב הגן ועד כיתה י"ב. בתחום טיפוח הישגים לימודיים, מינהל החינוך המשיך בתהליכי שילוב של כ-540 תלמידי החינוך המיוחד במסגרות ובפעילות של החינוך הרגיל. בנוסף, בבתי ספר של חינוך מיוחד נערך מיפוי הישגים בכישורי שפה בקרב כ-130 תלמידים בעלי אינטליגנציה תקינה לצורך בניית תכניות לשיפור הישגיהם בקריאה ובהבנת הנקרא. וכן כ-1,400 תלמידי החינוך המיוחד קיבלו שעות תגבור בתחום מיומנויות יסוד וכישורי חיים. בתחום איכות הסביבה - כ-1,200 תלמידי חינוך מיוחד השתתפו בתכנית רב-שנתית שעסקה בחיסכון במשאבים ובמחזור. בתחום תרומה לקהילה, נערך פרויקט לחשיפת כ-200 תלמידים לצרכים של אוכלוסיות שונות בקהילה, תוך מתן מענה או שירות לאותן אוכלוסיות שאליהן נחשפו. פרויקט התקשוב הכלל עירוני יושם גם בבתי ספר של חינוך מיוחד, כך ב-3 מוסדות לימוד של חינוך מיוחד נבנו תכניות לימוד מתוקשבות.

פיתוח סגלי הוראה

במסגרת פעולות השתלמות והכשרה של סגלי ההוראה בתשע"ג (2012/13) נעשתה הכשרה לכ-250 סיעות חדשות שנקלטו במערכת העירונית. כמו כן, כ-65 סיעות מובילות השתתפו בפרויקט לפיתוח מנהיגות והעצמה. בחינוך העל-יסודי נערכה השתלמות ל-23 מובילי שיטת למידה מבוססת פרויקטים, במטרה להטמיע תכנית להוראה וללמידה חדשנית, המעמיקה בדרכי הערכה חלופית ובתהליכי רפלקציה. בנוסף, נערכה השתלמות לרכזי הערכה מ-12 בתי ספר.

2.2 המוסדות הפנימייתיים

בתשע"ג (2012/2013) פעלו 3 פנימיות, במסגרת המחלקה לקידום ילדים ונוער. הפנימיות הן מסגרות ביתיות תומכות, המיועדות לילדים ובני נוער שאינם יכולים להמשיך לגדול בבתייהם ומלווים ע"י צוות מדריכים קבוע 24 שעות ביממה. כל ילד, בהתאם לצרכיו, משובץ בבתי-הספר השונים בעיר. לשם מימוש הפוטנציאל האישי, קיים מערך תומך בתחום הלימודי, הרגשי, החברתי והתרבותי. צוות הפנימיה עובד בשיתוף פעולה עם משפחות הילדים במטרה לאפשר את חזרתם הביתה. בתשע"ג שהו בפנימיות 145 ילדים ובני נוער שהיו בטיפולם של כ-60 אנשי חינוך.

2.3 השירות הפסיכולוגי-חינוכי (שפ"ח)

השירות הפסיכולוגי מסייע להתפתחותם והסתגלותם התקינה של ילדי גנים ותלמידי בתי-ספר. השירות ניתן באמצעות 6 תחנות עירוניות אזוריות ו-4 מדורים מקצועיים: חינוך מיוחד, גני ילדים, פנימיות ושירותים טיפוליים ומחקר. בנוסף, פועלים בשפ"ח 12 מרכזים מקצועיים הנותנים מענה בתחומים: ליקויי למידה, קשב וריכוז, אוטיזם, טיפול רגשי לילדים ובני נוער, מניעת אלימות, מניעת אובדנות, פגיעה מינית (פוגעים מינית ונפגעי פגיעה מינית), הורות עכשווית, הקהילה הגאה, מחלות כרוניות, הקהילה האתיופית ורב-תרבותיות. השירות הפסיכולוגי ניתן באמצעות המערכות החינוכיות בהן לומד התלמיד, מגיל 5 ועד גיל 18 בחינוך הרגיל, ומגיל 3 ועד גיל 21 בחינוך המיוחד.

על-פי הנתונים לשנת תשע"ב (2011/12), הופנו לשירות הפסיכולוגי כ-4,350 תלמידים, מהם כ-77% מהחינוך הרגיל וכ-23% מהחינוך המיוחד. הסיבות השכיחות להפניה של תלמיד היא קשיים במיומנויות למידה בסיסיות ובעיות רגשיות-חברתיות. בגני הילדים בחינוך הרגיל, הסיבה השכיחה הנוספת היא בשלות לכיתה א' (לפירוט סיבות ההפניה ראה לוח 6.4).

פרוייקטים מרכזיים של שפ"ח בקהילה ובמערכת החינוך בתשע"ב (2011/12):

נערכו סדנאות לכ-70 הורים של ילדי גן בנושאים התפתחותיים. ב-4 בתי-ספר יסודיים הופעלה תכנית לשיפור האקלים והתפקוד הלימודי בביה"ס (פרוייקט "מאדום לירוק") וב-5 בתי ספר הופעלה תכנית לקידום הטיפול בבעיות התנהגות בבתי-הס. כמו כן, נערכה סדנא למדריכי הפנימיות בה נטלו חלק כ-20 מדריכים. במסגרת פעילות קהילתית בדרום ת"א-יפו - ה"מרכז להורות עכשווית-שלוחת יפו" התקיימו סדנאות לכ-250 הורים של ילדי גנים ובי"ס יסודי, בהן ניתנו ייעוץ וטיפול בנושאים מגוונים.

2.4 המרכז לפיתוח סגלי הוראה - פסג"ה

מרכז פסג"ה הינו גוף שייעודו לתת מענה להתפתחותם וקידום המקצועי של כלל סגלי ההוראה ובעלי תפקידים בעיר ת"א-יפו. זאת בהתאם לצרכי העובדים ולצרכי מוסדות החינוך ובזיקה לדגשי הרשות העירונית, קדימויות המחוז והמטה של משרד החינוך.

השתלמויות של מרכז ההדרכה העירוני ומשרד החינוך - בתשע"ג (2012/13) נערכו כ-230 השתלמויות לפיתוח סגלי הוראה, בהן נטלו חלק כ-5,200 עובדי הוראה (44 השתלמויות בחינוך הקדם יסודי, 126 בחינוך היסודי, 53 בחינוך העל-יסודי ועוד 7 השתלמויות במסגרות שונות). כמו כן, נערכו במרכז הפסג"ה גם השתלמויות לעובדי העירייה מטעם היחידה לפיתוח והדרכה לכ-2,600 עובדים.

מרכזי הדרכה - במרכז פסג"ה קיים מגוון גדול של מרכזי הדרכה: מרכז משאבים למקורות ולחומרי למידה, מרכז הדרכה לתכנון, פיתוח ועיצוב מרחבי למידה, מרכז הדרכה לגיל הרך, מרכז הדרכה למדעים ולטכנולוגיה, הדרכה לשילוב טכנולוגיות מתקדמות בתהליכי הפיתוח המקצועי והדרכה בנושא טיפוח הזהות היהודית ישראלית ("תרבות עברית"). במהלך תשע"ג (2012/13) הופעלו במרכזים הללו 6 פרוייקטים בולטים בהשתתפות של למעלה מ-3,500 מורים ואנשי חינוך.

2.5 שילוב ילדים ובני נוער בסיכון במסגרות חינוכיות ותעסוקתיות

"אכפת" - קידום ילדים ונוער היא יחידה מקצועית באגף החינוך העל-יסודי, הפועלת לקידום ילדים ובני נוער בכיתות גן-י"ב במצבי סיכון ונושרים ממערכת החינוך הפורמלי, ע"י יצירת הזדמנויות ומתן אפשרויות להתבגרות תקינה ולהשתלבות בקהילה.

בתשע"ג (2012/3) טופלו ילדים ובני נוער במגוון מסלולים: ביקור סדיר (17 קציני הביקור הסדיר טיפלו ב-1,477 ילדים ובני נוער בכיתות גן-י"ב, שלא ביקרו באופן סדיר במסגרות הלימוד); "אכפת" משפחתי לילדים (במסגרת 15 מועדוניות משפחתיות טופלו 225 ילדים בגילאי בי"ס יסודי); "אכפת" מתבגרים - מאמ"ץ (ב-7 מסגרות ביתיות טופלו 140 תלמידי כיתות ז'-ט'); תכנית טיפול פרטני (במסגרתה מדריכי נוער יצרו קשר עם 564 בני נוער וסייעו להם להשתלב מחדש במסלולי חיים נורמטיביים); "עירוני קריירה" (מרכז הכשרה מקצועית שניתנה ל-120 לבני נוער שנשרו ממערכות החינוך); "עירוני אקסטרני" (תכנית השכלה לנושרים בכיתות י"י-ב, בה השתתפו בתשע"ג 20 תלמידים). בנוסף, הופעלה תכנית לתגבור לימודי לתלמידים בסיכון נשירה ולבני נוער מטופלי אכפת בה השתתפו 70 תלמידים; "נקודות מפגש" (הופעלו 11 מרכזי ייעוץ והעשרה לנוער, בהם השתתפו 450 בני נוער במצבי סיכון בכיתות ט'-י"ב); שילוב בתעסוקה ו"אכפת עסקים" (מיזמים עסקיים לנוער נושר, במסגרתם שולבו 243 בני נוער נושרים במיזם "חוצה תל-אביב" (מכירת פרסום על גבי שלטי חוצות) או במיזם "קוקיות" (בית מאפה) או בעבודה ("מעסיקים ילדים"). במסגרת "אכפת" גם מופעלות תכניות להקניית כלים לפיתוח אישי, לשם חיזוק הנער כחלופה לאלימות והתנהגות סיכונית, הפועלות בשכונות וב-27 בתי הספר העל-יסודיים בהן השתתפו 2,895 בני נוער.

2.6 מחשבים בחינוך

מערכת החינוך העירונית בתל-אביב-יפו מקדמת הבניית תשתית טכנולוגית המתאימה להוראה ולמידה במאה ה-21. בנוסף לתקשוב בתי-הספר, בשנתיים האחרונות, הושם דגש על ההחלפה ההדרגתית של המחשבים הנייחים במחשבים נייחים. במוסדות החינוך העירוניים מצויים 13,922 מחשבים אישיים, על-פי החלוקה הבאה: בגני הילדים - 668, בבתי הספר היסודיים - 9,244 (מהם 5,944 נייחים), בבתי הספר העל-יסודיים - 2,837 (מתוכם 316 נייחים), בחינוך המיוחד - 639 מחשבים ובמוסדות אחרים מצויים 534 מחשבים אישיים.

2.7 הסעת תלמידים

מחלקת ההיסעים מטפלת בארגון הסעות יומיות של תלמידים למוסדות החינוך, בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד, וכן בחלוקת כרטיסיות לנסיעה בתחבורה ציבורית לאוכלוסיית התלמידים הזכאית (בתשע"ג - 5,065 תלמידים). בתשע"ג (2012/13) הוסעו 10,652 תלמידים הלוך וחזור (6,066 תלמידים מהחינוך הרגיל ו- 4,586 תלמידים מהחינוך המיוחד, כולל תלמידי החינוך המיוחד שבחינוך הרגיל). בסך הכול פועלים 1,123 מסלולים של איסוף ופיזור התלמידים בעיר (315 בחינוך הרגיל ועוד 808 בחינוך המיוחד).

2.8 פעילות בתחום הבנייה ופיתוח מוסדות חינוך, שיפוץ ועבודות בטיחות

תכנון והקמה של מוסדות חינוך - במהלך שנת 2012 הושלמו פרויקטים רבים, כגון: הקמת אולם ספורט בבי"ס עירוני א'; הקמת אגף משאבים בביה"ס הגליל בשיתוף קרן ת"א לפיתוח; הרחבת החטיבה הצעירה בביה"ס אג"אל; הרחבת בית הספר ישורון; הקמת והכשרת כ-40 כיתות גן נוספות ברחבי העיר; והוספת מעבדות במרכז חמד"ע בשיתוף קרן ת"א לפיתוח. נוסף על כך, במהלך 2012 החלו בתכנון והקמה של פרויקטים רבים נוספים (הקמת בתי-הספר יסודיים בשכונת המשתלה ונופי ים, הקמת בית-ספר על-יסודי בשכונת צוקי אביב, הקמת כ-70 כיתות גן חדשות ועוד).

שיפוץ, פיתוח והנגשת מוסדות חינוך - בשנת 2012 בוצעו מספר עבודות שיפוץ ופיתוח ב-47 בתי-ספר יסודיים, 10 בתי-ספר על-יסודיים ובשני בתי-ספר לחינוך מיוחד. כמו כן, בוצעו עבודות שיפוצים וצביעה בכ-100 כיתות גן ושודרגו כ-30 חצרות משחק (לרבות גינות לימודיות "ירוקציק").

בתחום מוסדות תרבות, קהילה, נוער וספורט הושלמו פרויקטים רבים, כגון: בשיתוף קרן ת"א לפיתוח - הקמת המרכז לקולנוע ישראלי (סינמטק) והקמת הקונסרבטוריון למוסיקה ע"ש אריסון. כמו כן, הושלמו פרויקטים נוספים: חדר כושר במתחם בריכת גורדון; שיפוץ והרחבת המרכז הקהילתי בני ברית; שיפוץ 6 מרכזי ספורט קהילתיים; שיפוץ ארבעה שבטי הצופים; ובשיתוף קרן ת"א לפיתוח - הרחבת מועדון הנוער (אכפת).

בטיחות - פרויקטים בולטים בתחום עבודות הבטיחות במוסדות החינוך בעיר שבוצעו בשנת 2012 היו: החלפת מתקני הספורט במגרשים ובאולמות הספורט בכל בתי הספר בעיר, מיפוי מערכות לגילוי האש והתקנתן של מערכות חדשות ושדרוג ושיקום חזיתות המבנים במוסדות החינוך.

3. גני ילדים עירוניים

מניתוח הנתונים ההיסטוריים המוקדמים ביותר שעומדים לרשותנו (לוח 6.5), עלה שבשנת הלימודים תשכ"א (1960/61), היו 6,031 ילדים ב-110 גני הילדים עירוניים, ב-170 כיתות גן. מאז שנות ה-60 אוכלוסיית ילדי הגנים העירוניים גדלה בצורה הדרגתית עד תחילת שנות ה-80, ובשיאה הגיעה ל-9,347 ילדים שהיו ב-211 גנים עירוניים ב-316 כיתות גן (נכון לשנת הלימוד תשמ"א - 1980/1). מתחילת שנות ה-80 ועד תחילת שנות ה-2000 אוכלוסיית ילדי הגן הצטמצמה בהדרגה והגיעה ל-8,226 ילדים ששהו ב-175 גנים עירוניים ב-308 כיתות גן (נכון לשנת הלימוד תשס"א - 2000/01). מאז שנות ה-2000 מסתמנת מגמת עלייה גדולה במספר ילדי הגנים, כך שבתשע"ג (2012/13) נרשמו כ-12,900 ילדים ב-264 גנים עירוניים, ב-435 כיתות גן.

מכלל הילדים בגנים העירוניים והמשותפים בתשע"ב (2012/13), כ-25% היו בגיל 3 (גן טרום-טרום-חובה), כ-38% היו בגיל 4 (גן טרום-חובה) ועוד כ-37% בגיל 5 ומעלה (גן חובה) (לוח 6.7). כ-79% מכלל הילדים היו בגנים ממלכתיים עבריים, כ-10% בגנים ממלכתיים דתיים, כ-2% בגנים חרדים, כ-5% בגנים ממלכתיים ערביים וכ-3% מהילדים היו בגנים מיוחדים (על בסיס נתוני לוח 6.6).

משנת תשס"ג (2003/04) עד תשס"ה (2005/06) מספר הילדים הממוצע בכיתה גן, בגנים הרגילים, עלה בהדרגה מ-30.3 ילדים ל-32.0 ילדים. בשנת תשע"ג (2012/13), מספר הילדים הממוצע בכיתה גן בגנים הרגילים היה 32.0 תלמידים לכיתה (לוח 6.6). מספר התלמידים הממוצע לכיתה נמוך במיוחד בגנים המיוחדים (9.7 תלמידים לכיתה) והוא גבוה במיוחד בגני החינוך עצמאי/חרדי (46.2 תלמידים

לכיתה). בחינוך הממלכתי עברי וממלכתי דתי היה מספר הילדים הממוצע לכיתה דומה (31.9 ו-31.6, בהתאמה). בגנים של החינוך הערבי הממוצע לכיתה גן היה נמוך יותר (29.0 תלמידים לכיתה).

בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2) מתגוררים כ-32% מילדי הגנים ובצפון העיר (רבעים 3 ו-4), כ-18%. במרכז העיר (רבעים 5 ו-6) גרים כ-6% מילדי הגנים, כ-13% גרים ברובע 7 ביפו ובפלורנטין, שכונת שפירא וקריית שלום (רובע 8) גרים כ-9% מילדי הגנים. כ-22% מילדי הגנים מתגוררים ברובע 9 בדרום מזרח העיר וקרוב לחצי האחוז - 0.4% מילדי הגנים מתגוררים מחוץ לעיר (לוח 6.7).

4. חינוך יסודי

בשנת הלימודים תשכ"א (1960/61) היו במערכת החינוך 62,334 תלמידים ב-116 בתי-הספר יסודיים אשר למדו ב-1,583 כיתות. מספר תלמידי החינוך היסודי הצטמצם באופן הדרגתי לאורך השנים, כך שבתשע"ג (2012/13) עמד מספרם של התלמידים בחינוך היסודי העירוני והמשותף על 27,523 התלמידים (לוח 6.8). סיבה אחת לצמצום הגדול במספר התלמידים היא שהחינוך היסודי העירוני עד שנות ה-90 כלל מסגרות נוספות שנעלמו ולא נכללו עוד בחינוך היסודי העירוני בשנים לאחר מכן, כמו החינוך היסודי לנערים עובדים בכיתות ז' וחי' ששולבו בחינוך העל-יסודי. בשנים האחרונות ניתן להבחין במגמת עלייה במספר התלמידים בבתי-הספר היסודיים, מגמה שהחלה בתשס"ד (2004/05), בה היו 23,079 תלמידים, והמשיכה בעלייה מתונה לאורך השנים עד תשע"ג (2011/12) בה היו, כאמור 27,523 תלמידים.

החל בתשס"ב (2002/03), כל בתי-הספר היסודיים בעיר פועלים כבתי"ס בניהול עצמי. משמעות הדבר היא שביה"ס הופך להיות מוקד מרכזי לקבלת החלטות ויש בידו האמצעים להגשים את יעדיו ומטרותיו. בת"א-יפו פועלים בתי-ספר בשיתוף ההורים, המורים, התושבים, משרד החינוך והתרבות ומינהל החינוך, התרבות והספורט בעירייה.

מכלל התלמידים בחינוך היסודי, כ-69% לומדים בחינוך הממלכתי, כ-9% בחינוך הממלכתי דתי, כ-12% בחינוך החרדי/עצמאי, כ-5% בחינוך הערבי ועוד כ-5% בחינוך המיוחד (מבוסס על נתוני לוח 6.14). ממוצע התלמידים לכיתה בחינוך היסודי הרגיל (כולל תלמידי החינוך המיוחד שלומדים בחינוך הרגיל) במגמת ירידה - בתשע"א (2010/11) היו בממוצע 25 תלמידים לכיתה ובתשע"ג (2012/13) היו בממוצע בכיתה כ-21 תלמידים. ממוצע התלמידים לכיתה גבוה יותר בחינוך הממלכתי בו היו כ-24 תלמידים בממוצע בכיתה בהשוואה למגזרים אחרים: בחינוך הערבי היו כ-23 תלמידים בממוצע בכיתה, בחינוך הממ"ד היו כ-19 תלמידים בממוצע בכיתה ובחינוך העצמאי/חרדי היו כ-14 תלמידים בממוצע בכיתה (לוח 6.14).

בתשע"ג (2012/13), בכיתות החינוך המיוחד שבבתי-הספר היסודיים הרגילים (לוח 6.15) למדו 826 תלמידים ב-83 כיתות, בדומה למספר התלמידים והכיתות בתשע"ב (827 תלמידים ב-84 כיתות). חלקם של תלמידי החינוך המיוחד מסה"כ התלמידים בבתי"ס יסודיים רגילים (בכיתות א'-ו') עמד בתשע"ג (2012/13) על 3.3%. הרוב הגדול של התלמידים בכיתות של החינוך המיוחד הם בפיקוח ממלכתי עברי (כ-73%).

בבתי-הספר של החינוך המיוחד למדו בתשע"ג (2012/13) 1,427 תלמידים ב-166 כיתות, ומספר התלמידים הממוצע לכיתה היה 8 תלמידים (לוח 6.14). בתשע"ג (2012/13) היו סה"כ 2,253 תלמידים בכיתות של החינוך היסודי המיוחד (בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד), המהווים כ-8% מכלל התלמידים בחינוך היסודי.

התפלגות התלמידים בחינוך היסודי הרגיל (ללא מוסדות החינוך המיוחד), לפי אזור מגורים (לוח 6.11) היא כדלקמן: ברובע 9 בדרום מזרח העיר התגוררו כ-22% מהתלמידים, עוד כ-14% מהתלמידים גרו ברובע 7 ביפו, כ-5% במרכז העיר ברבעים 5 ו-6 ובדרום העיר, ברובע 8 גרו כ-8% מקרב התלמידים. בעבר הירקון - ברבעים 1 ו-2 התגוררו כ-32%, ובצפון העיר ברבעים 3 ו-4 כ-15%. בדומה לנתוני השנים האחרונות, רק 3% מהתלמידים התגוררו מחוץ לעיר. באופן כללי אחוז התלמידים המגיעים מחוץ לעיר קטן באופן הדרגתי עם השנים - בתחילת שנות ה-2000 אחוז תלמידי החוץ עמד על כ-5% וכאמור, בשנים האחרונות הוא עומד על כ-3%.

בכול הרבעים בעיר אחוז הלומדים בחינוך הממלכתי העברי גבוה בהשוואה לאחוז התלמידים בשאר הזרמים. חלקם של התלמידים בבתי-ספר ממלכתיים עבריים גדול יחסית בצפון העיר ברבעים 1-4 ובמרכז ברובע 5, ונמוך יחסית ברובע 7 - יפו, ברובע 8 - בסביבות התחנה המרכזית וברובע 9 - דרום מזרח. ברבעים 8, ו-9 בולט האחוז הגדול של תלמידים בחינוך העצמאי (חרדי), במיוחד ברובע 8 בו אחוז זה מהווה רבע מסך התלמידים ברובע (כ-25%). מבין 695 התלמידים שהתגוררו בתשע"ג (2012/13) מחוץ לעיר, כ-80% לומדים בבתי-ספר בחינוך העצמאי (חרדי), כ-12% בבתי-ספר ממלכתיים, כ-8% בבתי-ספר ממלכתיים דתיים וכ-2% בחינוך הממלכתי ערבי (לוח 6.11).

5. חינוך על-יסודי

גם בחינוך העל-יסודי קשה לבחון מגמות היסטוריות ארוכות טווח, וזאת משום שההגדרות השתנו לעיתים תכופות. לדוגמה, בעבר נכללו בחינוך העל-יסודי גם מסגרות לימודי ערב ומסגרות לימודים מקצועיים (במהלך שנות ה-50'-80') ואילו החל בשנות ה-90' ואילך מסגרות אלו לא נכללו עוד במערך החינוך העל-יסודי; דוגמה נוספת היא שעד שנות ה-90' תלמידי חטיבות הביניים למדו במסגרות נפרדות מהחינוך העל-יסודי, ואילו כיום תלמידי חטיבות הביניים נכללים בחינוך העל-יסודי; דוגמה אחרת נוגעת למוסדות הנכללים בחינוך העל-יסודי העירוני: בעבר ההתייחסות לחינוך העל-יסודי הייתה בעיקר למערכת העירונית, בעוד שהחל בשנות ה-2000, ההתייחסות היא למערכת החינוך העל-יסודית העירונית והמשותפת (בבעלות עירונית ובבעלות פרטית/אחרת) גם יחד.

עם זאת, אם נתייחס למה שהוגדר בכל תקופה כחינוך על-יסודי עירוני (לוח 6.2), ניתן לומר שמערך החינוך העל-יסודי העירוני שמר על יציבות מסוימת מבחינת מספר התלמידים. בשנת תשל"ו (1975/76) למדו 18,129 תלמידים במסגרת החינוך העל-יסודי. לאורך השנים מספר זה נשאר יציב באופן יחסי, כך שבתשע"ג (2012/13) למדו בחינוך העל-יסודי 17,627 תלמידים. לעומת זאת, לאורך השנים חל שינוי במספר מוסדות הלימוד - באמצע שנות ה-70' (1975/76) היו 59 מוסדות עירוניים בחינוך העל-יסודי, מספר זה הצטמצם עם השנים כך שבתשע"ג (2012/13) היו רק 26 בתי-ספר על-יסודיים.

בחינוך העל-יסודי, קיים אחוז גבוה יחסית של תלמידי חוץ הגרים מחוץ לתל-אביב-יפו - כ-7% (לוח 6.18). מרבית התלמידים שלמדו בת"א-יפו בתשע"ג (2012/13) וגרו מחוץ לעיר באו מערי הטבעת הפנימית (גזרות מזרחית ודרומית): בת-ים (204), רמת גן (142), חולון (116) והטבעת התיכונה (גזרות מזרחית ודרומית): פתח תקווה (100) וראשון לציון (94).

מכלל התלמידים תושבי העיר בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף ב-2012/13 (לוח 6.18): כ-33% התגוררו בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2), כ-13% בצפון העיר (רבעים 3 ו-4), כ-5% במרכז (רבעים 5 ו-6), כ-15% ביפו (רובע 7), כ-5% בדרום העיר (רובע 8) וכ-22% התגוררו בדרום מזרח העיר (רובע 9).

על-פי הנתונים העירוניים, בתשע"ב (2011/12) בקרב הלומדים במוסדות העירוניים והמשותפים בעיר תל-אביב-יפו, שיעור הזכאים לתעודת בגרות עמד על כ-90%. נתון זה מצביע על עלייה בהשוואה לנתונים מהשנים האחרונות: בתשע"א (2009/10) היו כ-85% זכאים ובתשע"א (2010/11) היו כ-89% זכאים.

על-פי נתוני משרד החינוך המעודכנים לשנת תשע"ב (2011/12), בקרב הלומדים בכלל מוסדות החינוך (ללא חינוך מיוחד) בתל-אביב-יפו, שיעור הזכאים לתעודת בגרות היה נמוך יותר ועמד על כ-73%, נתון המצביע על ירידה קטנה בהשוואה לתשע"א (2010/11) - כ-75% (לוח 6.21). על-פי נתוני משרד החינוך, בקרב תלמידי העיר הגרים בתל-אביב-יפו שלומדים במוסדות החינוך בעיר ומחוצה לה, שיעור הזכאים היה כ-76% (לוח 6.20).

כוח ההחזקה של מערכת החינוך בעיר בחינוך העל-יסודי

מערכת החינוך העירונית משקיעה מאמצים בשמירת התלמידים במוסדות החינוך הפורמלי, במטרה שהתלמידים לא ינשרו במהלך שנת הלימודים מאותן המסגרות שבהן החלו את לימודיהם בתחילת השנה. כוח ההחזקה של בתי-הספר העל-יסודיים והמשך הלימודים של התלמידים בבתי-הספר באזור מגוריהם נבדקים ע"י המחלקה לתכנון והערכה פדגוגית של מינהל החינוך התרבות והספורט (לוח 6.19). לאורך השנים חל שיפור בכוח ההחזקה של בתי-הספר השש-שנתיים, כך שמרבית התלמידים מסיימים את כיתת י"ב בבית-ספר שש-שנתי עירוני: בתשס"א (2000/01) שיעור זה היה כ-70% ואילו בתשע"א (2010/11) היה שיעור זה כ-78%. לאורך השנים יש צמצום בשיעורי הנושרים - אם בתשס"א (2000/01) עמד שיעור הנושרים על כ-10%, הרי שבתשע"א (2010/11) הוא הצטמצם לכדי 4%.

יש לציין שבשלב פרסום השנתון הנוכחי עדיין לא התקבל נתון מעודכן לשנת תשע"ב (2011/12).

6. חינוך על-תיכוני

עד שנת 2011 פעלה בעיר מכללת "תלפיות" שהייתה מוסד הכשרה של כוח אדם לגננות ולהוראה במסלול על-תיכוני שאינו מעניק תעודה אקדמית. בשנת 2011 מכללה זו נסגרה והעתיקה את מיקומה לעיר חולון. עם סגירת מוסד זה, נשארו בעיר עוד מספר מוסדות חינוך על-תיכוניים אשר אינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים. בתשע"ב (2011/12), למדו בת"א-יפו ב-33 מהמוסדות הללו 8,377 תלמידים. מספר זה מצביע על עלייה משמעותית במספר הסטודנטים במוסדות העל-תיכוניים בעיר ומסמן את תחילתה של מגמת עלייה מאז שנת תש"ע (2009/10) בה למדו במסגרת זו 6,467 תלמידים (לוח 6.22).

7. חינוך גבוה

7.1 אוניברסיטת תל-אביב

מספר הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב גדל בהתמדה לאורך השנים. באמצע שנות ה-80 מספרם עמד על כ-18,000 ובאמצע שנות ה-90 מספרם עלה לכ-26,000. מספר הסטודנטים המשיך לגדול גם בשנים שלאחר מכן, אם כי הגידול היה מתון יותר. מגמת העלייה המתונה הגיעה לשיאה בתשס"ו (2005/6), בה היו כ-28,000 הסטודנטים. משנה זו מספר הסטודנטים החל להצטמצם בהדרגה עד שבשנת תשס"ט (2008/9) הוא עמד על כ-25,100 סטודנטים. בשנה"ל תש"ע (2009/10) מגמת הירידה נעצרה ומספר הסטודנטים עלה לכ-26,300 איש, עלייה זו המשיכה ובשנה"ל תשע"ב (2011/12) מספר הסטודנטים הגיע ל-27,951. מקרב כלל הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב בשנה זו, כ-28% מהם היו תושבי העיר, סה"כ 7,700 סטודנטים.

בשנת תשע"ב (2011/12) הסטודנטים שלמדו באוניברסיטת תל-אביב לתואר היוו כ-22% מכלל הסטודנטים באוניברסיטאות בארץ (125,545). שיעור זה דומה לשיעור שנרשם בשנים האחרונות ועמד על כ-20%.

מקרב הסטודנטים באוניברסיטת ת"א כ-53% למדו לתואר ראשון, כ-38% לתואר שני, כ-8% לתואר שלישי וכ-1% לתעודה. תחומי הלימוד העיקריים בתשע"ב, בדומה לשנים הקודמות (לוח 6.26), היו: מדעי החברה (14.0%) עסקים ומדעי הניהול (12.8%), הנדסה ואדריכלות (12.2%), מדעים ביולוגיים ומקצועות עזר רפואיים (8.2% ו-8.4%, בהתאמה) ומדעי הרוח (7.6%).

חלקן של הנשים בקרב הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב בתשע"ב, בדומה לשנים האחרונות, עמד על כ-55% (לוח 6.26). הנשים מהוות למעלה ממחצית הלומדים בכל אחד מהתארים (תואר ראשון ושלישי - 55% ותואר שני 54%). מקרב מקבלי תעודות אקדמיות באוניברסיטת תל-אביב הרוב המכריע הן נשים המהוות כ-74% מכלל מקבלי התעודות - תעודה ניתנת בסיום הלימודים רק לבעלי תואר אקדמי בתחום ההוראה, הספרנות וכד'. אחוז הנשים מכלל הסטודנטים גבוה במיוחד בתחום המקצועות הבאים: חינוך והכשרה להוראה ובתחום המקצועות העזר-רפואיים (82% ו-84%), בתחום השפות, הספרות ובלומדים רגיונליים (71%), ובמדעים הביולוגיים ובמדעי החברה (67% ו-63%, בהתאמה). חלקן של הנשים נמוך במיוחד במדעים הפיסיקאליים (33%), בהנדסה ובאדריכלות (31%) ובמתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב (29%).

ההתפלגות על-פי יבשת המוצא של הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב (בקרב יהודים), לפי תואר בתשע"ב (2011/12) היא כדלהלן (לוח 6.25): סטודנטים שיבשת לידת אביהם אסיה-אפריקה מהווים 14%, אירופה-אמריקה כ-33% ודור שני בארץ כ-53%. בהתפלגות על-פי קבוצות באוכלוסייה, ניתן לראות כי מכלל הסטודנטים הלומדים לתואר, הסטודנטים הערבים מהווים כ-3%, כ-5% וכ-10% בתואר השלישי, השני והראשון, בהתאמה. הסטודנטים הערבים הלומדים ללימודי תעודה מהווים כ-6% מכלל הלומדים ללימודי תעודה.

בהתייחס למקבלי התארים, החל בתחילת שנות ה-90, מספר מקבלי תארים אקדמיים באוניברסיטת תל-אביב במגמת עלייה. עלייה זו הייתה בעיקר בקרב מקבלי תואר שני ושלישי. מספר מקבלי התארים בשנה"ל 2011/12 עמד על 6,926 איש, עלייה של כ-1% בהשוואה לשנה הקודמת בה היו 6,863 מקבלי תארים (לוח 6.28).

לגבי התפלגות התארים, נמצא שבשנת 2011/12 היו 3,096 מקבלי תואר ראשון, 3,282 מקבלי תואר שני, 331 מקבלי תואר שלישי ו-217 מקבלי תעודה. באוניברסיטת תל-אביב חולקו ב-2011/12 כ-20% מכלל התארים שחולקו בכל האוניברסיטאות בארץ בשנה זו (35,337 תארים).

7.2 מכללות אקדמיות

בשנת תשס"ו (2005/06), ערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שינויים באופן דיווח הנתונים לגבי המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו, הנתונים של הסטודנטים והתארים של מוסדות אלה נכללו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני (ראה בפרק הסברים והגדרות). החל בשנת תשס"ו (2005/06) הנתונים על המכללות האקדמיות מוצגים בנפרד לאלו הלומדים לתואר (לימודים אקדמיים) ולאלו שלא לומדים לתואר (לימודים על-תיכוניים).

בתשע"ב (2011/12) למדו ב-5 מוסדות אקדמיים 10,526 סטודנטים (לוח 6.27), רובם למדו לתואר ראשון - 9,405 (כ-89%), ומקצתם לתואר שני - 1,121 (כ-11%). כ-44% מהסטודנטים למדו במסלולי הלימוד של החינוך במכללות לחינוך, בעוד ששאר הסטודנטים למדו במכללות במסלולים שונים, כגון: מדעי החברה, כולל תקשורת וכלכלה (כ-21%), הנדסה ואדריכלות (כ-20%) ומדעי המחשב (כ-14%).

האחוז הגבוה של נשים בולט גם במכללות - כ-59% מהסטודנטים שלמדו בתשע"ב במכללות היו נשים. מקרב כלל הנשים במכללות האקדמיות, כ-64% למדו חינוך במכללות לחינוך בעיר, כ-24% למדו מדעי החברה כולל תקשורת וכלכלה, כ-7% למדו מדעי המחשב ועוד כ-5% למדו הנדסה ואדריכלות.